

## POSTANOWIENIE

26 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 26 czerwca 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa P. W.

przeciwko Bankowi

o zapłatę ewentualnie o ustalenie i zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Banku

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 23 lutego 2023 r., V ACa 278/22,

**1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**

**2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

(E.C.)

## UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanego Banku od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 23 lutego 2023 r., sygn. akt V ACa 278/22 Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 i 2 oraz 3 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

W ocenie skarżącego w sprawie zachodzi nieważność postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 4 k.p.c., gdyż skład orzekający w II instancji był sprzeczny z przepisami prawa w związku z tym, że sprawa została rozpoznana przez sąd w składzie jednego sędziego.

Kolegialność składu orzekającego, będąca ugruntowaną zasadą w postępowaniach odwoławczych, zapewnia wyższy standard kontroli odwoławczej, pozwala bowiem na kształtowanie się decyzji w drodze dyskursu i ścierania stanowisk, umacnia bezstronność, niezależność i niezawisłość orzekania oraz zwiększa legitymację rozstrzygnięcia sądu w odbiorze społecznym, a tym samym jest pożądana z punktu widzenia właściwej ochrony praw stron i uczestników postępowania (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 1 lipca 2021 r., III CZP 36/20, OSNC 2021, nr 11, poz. 74 i powołane tam judykaty). W związku z pandemią COVID - 19 ustawą z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID - 19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: „ustawa covidowa”), w wersji obowiązującej od dnia 3 lipca 2021 r. (por. art. 4 ustawy z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1090), postanowiono, że w czasie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania tego z nich, który obowiązywał jako ostatni, w sprawach rozpoznawanych według przepisów k.p.c. w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego, z wyjątkiem spraw rozpoznawanych w składzie jednego sędziego i dwóch ławników; prezes sądu mógł zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeśli uznał to za wskazane ze względu na szczególną zawartość sprawy lub precedensowy jej charakter (zob. art. 15 zzs<sup>1</sup> ust. 1 pkt 4, uchylony art. 28 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1860). Na gruncie tych przepisów w judykaturze Sądu Najwyższego wypowiedziano pogląd, że odstępstwo od zasady kolegialności składu sądu odwoławczego nie jest równoznaczne z oczywistym naruszeniem art. 45 ust. 1 Konstytucji RP (zob. uzasadnienie postanowienia z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22). Ostatecznie w związku z licznymi rozbieżnościami w orzecznictwie, Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 26 kwietnia 2023 r. - zasada prawna - III PZP 6/22, wyjaśnił, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego

sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15z<sup>1</sup> ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.), przy czym zastrzegł, że przyjęta w tej uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia.

Z uwagi jednak na datę wydania zaskarżonego wyroku brak jest podstaw do przyjęcia nieważności postępowania, opartej na braku dochowania wymogu kolegialności składu orzekającego w drugiej instancji.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001, II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnych zagadnień prawnych skarżący upatruje w konieczności wyjaśnienia: 1) czy w przypadku sformułowania przez stronę powodową powództw w taki sposób, że oprócz powództwa głównego o zapłatę, wywodzonego z zarzutu częściowej bezskuteczności umowy, zgłoszone zostaje powództwo ewentualne o zapłatę wywodzone z zarzutu całkowitej nieważności umowy, które to powództwo ewentualne zgodnie z literalną treścią żądania, aktualizować się ma w sytuacji oddalenia powództwa głównego, to czy dopuszczalne jest utrzymanie wyroku Sądu pierwszej instancji uwzględniającego powództwo główne, w oparciu o założenie leżące u podstaw powództwa ewentualnego, tj. całkowitej nieważności umowy; 2) czy zakaz zmiany wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, wynikający z art. 384 k.p.c., obejmuje również zakaz wydania wyroku kształtującego sytuację strony wnoszącej apelację w sposób mniej korzystny niż wynikałoby to z wyroku

Sądu pierwszej instancji, w szczególności czy dopuszczalne jest stwierdzenie przez Sąd drugiej instancji, że określona czynność prawna w postaci umowy kredytu upada w całości, gdy Sąd pierwszej instancji uwzględnił roszczenie o zapłatę przy założeniu obowiązywania umowy, tyle że z pominięciem indeksacji (waloryzacji) kredytu (stwierdził jedynie częściową bezskuteczność tej czynności), a jedyną stroną wnoszącą apelację był pozwany kredytodawca; 3) czy jest zgodne z art. 378 § 1 k.p.c., stwierdzenie niedozwolonego charakteru w rozumieniu art. 385<sup>1</sup> k.c. (abuzowność), części jej postanowień, dotyczących indeksacji (waloryzacji) kredytu do waluty obcej, jeżeli w wyroku Sądu pierwszej instancji uwzględnił roszczenie o zapłatę przy założeniu obowiązywania umowy, tyle że z pominięciem indeksacji (waloryzacji) kredytu, a od tego wyroku wywiódł apelację jedynie pozwany, nie podnosząc w niej twierdzeń o upadku umowy - czy też przeciwnie, takie rozstrzygnięcie stanowi wyjście poza granice apelacji (granice zaskarżenia), o których mowa w art. 378 § 1 k.p.c.; 4) czy wykorzystanie kwoty wypłaconej na podstawie umowy kredytu na cele powiązane z działalnością gospodarczą, w szczególności na sfinansowanie zakupu nieruchomości, która następnie oznaczona jest jako siedziba prowadzenia działalności gospodarczej przez kredytodawcę, eliminuje możliwość uznania kredytobiorcy w stosunku prawnym wynikającym z umowy kredytu za konsumenta w rozumieniu art. 22<sup>1</sup> k.c. i eliminuje możliwość objęcia jego ochroną na podstawie przepisów chroniących konsumentów, w szczególności art. 385<sup>1</sup> k.c.; 5) czy w przypadku, gdy proces poinformowania konsumenta o ryzykach wynikających z wprowadzenia do umowy kredytu klauzul przewidujących indeksację (waloryzację) kursem waluty obcej, polegał na przedstawieniu konsumentowi szczegółowej informacji o ryzyku kursowym związanym z zaciągnięciem kredytu, a konsument potwierdził przekazanie tej szczegółowej i wyczerpującej informacji (wynikającej z procedur wewnętrznych Banku) poprzez złożenie pisemnego oświadczenia, to czy klauzule obciążające konsumenta ryzykiem kursowym mają charakter jednoznaczny i nie stanowią postanowień niedozwolonych w rozumieniu art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c.; 6) czy stwierdzenie przez Sąd niezwiązania konsumenta normą, zawartą w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulującą odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (kursu kupna i sprzedaży, tzw. klauzula

spreadu), skutkuje również niezwiązaniem konsumenta normą, zgodnie z którą wartość wzajemnych świadczeń uzależniona jest od kursu waluty obcej (tzw. klauzula ryzyka) oraz czy niezwiązanie konsumenta klauzulą ryzyka skutkuje upadkiem umowy; 7) czy zgodna z zasadami proporcjonalności, równości i pewności prawa, wynikającymi z Konstytucji oraz z przepisów prawa unijnego, jak również z celem dyrektywy 93/13 oraz celami art. 385<sup>1</sup>§ 2 k.c. wykładnia polegająca na twierdzeniu, że niezwiązanie stron klauzulą spreadu, ma rzekomo skutkować niezwiązaniem również klauzulą ryzyka, co ma prowadzić do przekształcenia umowy z mocą wsteczną w kredyt zlotowy, ale oprocentowany w oparciu o parametr ekonomiczny właściwy wyłącznie dla waluty indeksacji (waloryzacji), co z kolei mogłoby prowadzić do stwierdzenia nieważności całej umowy; 8) czy stwierdzenie przez Sąd niezwiązania konsumenta normą, zawartą w umowie kredytu indeksowanego(waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulującą odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (kursu kupna i sprzedaży, tzw. klauzula spreadu), przy jednoczesnym stwierdzeniu, że konsument jest związany normą, zgodnie z którą wartość wzajemnych świadczeń uzależniona jest od kursu waluty obcej (tzw. klauzula ryzyka) , skutkuje koniecznością dokonania wykładni postanowień umowy z pominięciem klauzuli spreadu, natomiast z wykorzystaniem przepisów dyspozytywnych w brzmieniu aktualnym na dzień zamknięcia rozprawy, w szczególności art. 358 § 2 k.c. lub art. 24 ust. 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o NBP.

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Konieczność wykładni przepisów skarżący łączy z: 1) art. 321 k.p.c. co do tego, czy dopuszczalne jest, w przypadku sformułowania przez stronę powodową powództwa w taki sposób, że oprócz powództwa głównego o zapłatę, wywodzonego z zarzutu częściowej bezskuteczności umowy, zgłoszone zostaje powództwo ewentualne o zapłatę, wywodzone z zarzutu całkowitej nieważności umowy, które to powództwo ewentualne, zgodnie z literalną treścią żądania, aktualizować się ma w sytuacji oddalenia powództwa głównego, utrzymanie wyroku Sądu I instancji uwzględniającego powództwo główne, w oparciu o założenie leżące u podstaw powództwa ewentualnego, to jest całkowitej nieważności umowy; 2) art. 384 k.p.c. odnośnie do tego, czy zakaz zmiany wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, wynikający z tego przepisu, obejmuje również zakaz wydania wyroku kształtującego sytuację strony wnoszącej apelację w sposób mniej korzystny niż wynikałoby to z wyroku Sądu pierwszej instancji, w szczególności czy dopuszczalne jest stwierdzenie przez Sąd drugiej instancji, że określona czynność prawna w postaci umowy kredytu upada w całości, gdy Sąd pierwszej instancji uwzględnił roszczenie o zapłatę przy założeniu obowiązywania umowy, a jedyną stroną wnoszącą apelację był pozwany kredytodawca; 3) art. 378 § 1 k.p.c., co do tego, czy dopuszczalne jest w toku postępowania odwoławczego, stwierdzenie upadku umowy wskutek abuzywności części jej postanowień, jeżeli apelację od wyroku stwierdzającego, że umowa obowiązuje wniosła jedynie strona pozwana i apelacja nie obejmowała żądania wywodzonego z twierdzenia, że umowa upada, czy też przeciwnie, takie rozstrzygnięcie stanowi wyjście poza granice apelacji (granice zaskarżenia), o których mowa w art. 378 § 1 k.p.c.; 4) art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 366 k.p.c. w zakresie tego, czy wiążąca moc orzeczenia rozciąga się również na treść jego uzasadnienia, w szczególności biorąc pod uwagę rozbieżne stanowisko judykatury w tym zakresie; 5) art. 385<sup>1</sup> § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 22<sup>1</sup> k.c., tj. czy może zostać objęty ochrona na podstawie art. 385<sup>1</sup> § 1 i 2 k.c., kredytobiorca, którego cel kredytowania pozostaje w związku z działalnością gospodarczą kredytobiorcy, w szczególności, jeżeli kredyt został przeznaczony na sfinansowanie zakupu i rozbudowy nieruchomości, która następnie oznaczona jest jako siedziba prowadzenia działalności gospodarczej przez kredytobiorcę; 6) art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c., tj. czy poinformowania konsumenta o ryzykach wynikających z

wprowadzenia do umowy kredytu klauzul przewidujących indeksację (waloryzację) kursem waluty obcej, polegające na przedstawieniu konsumentowi szczegółowej informacji o ryzyku kursowym związanym z zaciągnięciem kredytu, powoduje, że klauzule obciążające konsumenta ryzykiem kursowym mają charakter jednoznaczny i nie stanowią postanowień niedozwolonych w rozumieniu art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c., jeżeli konsument potwierdził przekazanie tej szczegółowej i wyczerpującej informacji (wynikającej z procedur wewnętrznych Banku) poprzez złożenie pisemnego oświadczenia; 7) art. 385<sup>1</sup> § 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 i 8b dyrektywy 93/13 i art. 353<sup>1</sup> k.c. w zw. z art. 2, art. 32 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji, tj. czy rozstrzygnięcie w przedmiocie skutków abuzywności, zastosowane przez Sąd pierwszej instancji (kredyt przekształcony z mocą wsteczną w złotowy, ale oprocentowany w oparciu o stopę LIBOR 3M dla CHF) lub Sąd drugiej instancji (upadek umowy), stoi w sprzeczności z zasadą proporcjonalności, równości, pewności prawa oraz utrzymania w mocy umowy w zakresie niedotkniętym abuzywnością, a także pozostaje w sprzeczności z interesem innych konsumentów oraz konkurentów pozwanego, które to zasady wynikają z Konstytucji oraz z dyrektywy 93/13 i polskich przepisów implementujących tę dyrektywę; 8) art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 385<sup>1</sup> § 3 k.c. w zw. z art. 3 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 dyrektywy 93/13 co do tego, czy dokonując oceny w przedmiocie skutków abuzywności sąd powinien wziąć pod uwagę brzmienie przepisów prawa materialnego na dzień zamknięcia rozprawy, czy też na dzień zawarcia umowy, mając na względzie cel przepisów regulujących skutki abuzywności oraz przepisów dyspozytywnych umożliwiających dokonanie wykładni w tym zakresie; 9) art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 385<sup>1</sup> § 2 k.c. oraz art. 24 ust. 3 ustawy o NBP w zw. z art. 385<sup>1</sup> § 2 k.c., odnośnie do tego, czy stanowią one przepisy dyspozytywne, które umożliwiają dokonanie wykładni umowy kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do waluty obcej, pozwalającej na jej wykonanie, po stwierdzeniu niezwiązania konsumenta normą, zawartą w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulujących odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (tzw. klauzula spreadu).

Problematyka związana z art. 321 k.p.c., art. 384, art. 365 k.p.c., art. 366 k.p.c. oraz art. 378 k.p.c. na kanwie podobnej jak w tej sprawie sytuacji procesowej

została wyjaśniona w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2024 r., II CSKP 36/23, zaś konstrukcja roszczenia ewentualnego w tego typu sprawach w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 20 marca 2024 r., II CSKP 2144/22. Z kolei kwalifikacja kredytobiorcy jako przedsiębiorcy była przedmiotem rozstrzygnięć i wyjaśnień w wyrokach Sądu Najwyższego z 8 listopada 2023 r., II CSKP 1580/22 i z 12 kwietnia 2024 r., II CSKP 1003/23. Jednak w niniejszej sprawie kwestia ta jest bezprzedmiotowa o tyle, że stan faktyczny sprawy nie daje podstaw do przyjęcia, że powód zaciągnął sporny kredyt w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej i na jej potrzeby. Powodowi została bowiem udzielony kredyt mieszkaniowy (zakup budynku mieszkalnego w zabudowie bliźniaczej), co wynika z treści umowy (k. 12).

Pozostałe podnoszone we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania kwestie prawne i wątpliwości interpretacyjne zostały już wyjaśnione szczegółowo w orzecznictwie (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego w sprawach I CSK 2225/23, I CSK 2268/23, I CSK 2291/23 i I CSK 2334/23 oraz wyroki w sprawach II CSKP 957/23, II CSKP 1002/23, II CSKP 1956/22, II CSKP 2164/22 i II CSKP 2295/22).

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398<sup>21</sup> k.p.c., w zakresie zaś odsetek, opierając się na art. 98 § 1<sup>1</sup> k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614) oraz przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 2324). Zasądzone koszty obejmują wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według stawki minimalnej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r., poz. 1935).

(E.C.)

(r.g.)